

Leibniz-Zentrum für
Agrarlandschaftsforschung
(ZALF) e.V.

INTI
International
University & Colleges

**HERIOT
WATT**
UNIVERSITY
UK | DUBAI | MALAYSIA

**BUXORO DAVLAT TEXNIKA UNIVERSITETI (BUXORO TABIIY
RESURSLARNI BOSHQARISH INSTITUTI) (O‘ZBEKISTON),**

**BIRLASHGAN MILLATLAR TASHKILOTINING
“QISHLOQ XO‘JALIGI VA OZIQ OVQAT” TASHKILOTI (FAO),**

GUMBOLT NOMIDAGI BERLIN UNIVERSITETI (GERMANIYA),

PRESOV UNIVERSITETI (SLOVAKIYA),

VALENSIYA POLITEXNIKA UNIVERSITETI (ISPANIYA),

**ZALF AGROTEXNOLOGIYALAR ILMIY TADQIQOT MARKAZI
(GERMANIYA),**

INTI XALQARO UNIVERSITETI (MALAYZIYA),

HERRIOT WATT UNIVERSITETI (MALAYZIYA)

**“YASHIL ENERGETIKA VA UNING QISHLOQ VA SUV XO‘JALIGIDAGI
O‘RNI” MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY VA ILMIY-TEXNIKAVIY
ANJUMANI**

MATERIALLAR TO‘PLAMI

29-30-aprel, 2025-yil

ISSN: 978-9910-10-082-6
UO‘K 556.182:551.5(08)
BBK 26.222+26.236
«DURDONA» Nashriyoti

“Yashil energetika va uning qishloq va suv xo‘jaligidagi o‘rni” mavzusidagi xalqaro ilmiy va ilmiy-texnikaviy anjumani materiallar to‘plami (2025-yil 29-30-aprel) -B.: Buxoro davlat texnika universiteti (Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti), 2025.

TAHRIR HAY’ATI RAISI:
Imomov Shavkat Jaxonovich –“TIQXMMI” MTU Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti rektori, texnika fanlari doktori, professor.
BOSH MUHARRIR:
Jo‘rayev Fazliddin O‘rinovich –“TIQXMMI” MTU Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, texnika fanlari doktori, professor.
MUHARRIR:
Axmedov Sharifboy Ro‘ziyevich –“TIQXMMI” MTU Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti “GTI va NS” kafedrasini mudiri, texnika fanlari nomzodi, professor v.b.
TAHRIRIYAT HAY’ATI A’ZOLARI:
Ibragimov Ilhom Ahrorovich -texnika fanlari doktori, dotsent
Jo‘rayev Umid Anvarovich -qishloq xo‘jaligi fanlari doktori, professor.
Rajabov Yarash Jabborovich -texnika fanlari falsafa doktori, dotsent.
Laamarti Yuliya Aleksandrovna - sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Marasulov Abdirahim Mustafoevich - texnika fanlari doktori, professor.
Teshayev Muxsin Xudoyberdiyevich -fizika-matematika fanlari doktori, professor
Boltayev Zafar Ixtiyorovich - fizika-matematika fanlari doktori, professor
To‘xtayeva Habiba Toshevna -geografiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b., professor.
Safarov Tolib Tojiyevich -tarix fanlari nomzodi, dotsent.
Boltayev San‘at Axmedovich -texnika fanlari nomzodi, dotsent.
Jamolov Farxod Norkulovich - texnika fanlari falsafa doktori, dotsent.
Barnayeva Muniraxon Abduraufovna - texnika fanlari falsafa doktori, dotsent.

To‘plamga kiritilgan tezislardagi ma’lumotlarning haqqoniyligi va iqtiboslarning tog‘riligiga mualliflar mas’uldir.

© Buxoro davlat texnika universiteti (Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti).
© Mualliflar
Elektron pochta manzili: buxtimi@mail.ru

Ruziqulova D.U. The importance of seedling cultivation and a device for preparing from biohumus in seedling cultivation // The Multidisciplinary Journal of Science and Technology-Zenodo, 2023.- Vol. 3.-№. 2 .-pp. 50-54 (IF-8.848).

6. O‘zR patenti № FAP 02281-2023 y. Ko‘chat yetishtirish uchun organik chiqindilardan tuvakchalar tayyorlash qurilmasi/ Imomov Sh.J., Orziyev.S.S., Jo‘rayev A.A., To‘xtayeva H.T. // Rasmiy axborotnoma.-№ 11

7. Sh. J. Imomov, R.B.Hasanov, S.S. Orziyev, // Ko‘chat yetishtirishning ahamiyati va ko‘chat yetishtirishda biogumusdan tuvakchalar tayyorlaydigan qurilma // Journal of new century innovations: SSN (p): 2181-3671 Volume–27 Issue-4 April 2023; <http://www.newjournal.org>

8. A.B.Babamuradov, Sh J.Imomov, A.A.Jurayev, S.S.Orziyev, U.F.Khusenov, D.U.Ruziqulova // The importance of seedling cultivation and the device for preparing pots from biohumus in seedling cultivation // The Multidisciplinary Journal of Science and Technology / <https://portal.issn.org/resource/ISSN/2582-4686>

9. Sh.J.Imomov, M.F.Mamatov, A.A.Jo‘rayev, S.S. Orziyev , O‘.F.Husanov // Ko‘chat yetishtirishda ishlatiladigan biogumus tuvakchalarining namligini aniqlash bo‘yicha laboratoriya tadqiqotlarining natijalari // Agro ilm-O‘zbekiston qishloq va suv xo‘jaligi /Maxcyc сон (3) [96], 2023 ISSN 2091-5616

UDK: 21474.

ELEKTR TOKIDAN SHIKASTLANGAN VA BAXTSIZ HODISAGA UCHRAGANLARGA BIRINCHI YORDAM KO‘RSATISH CHORA TADBIRLARINI TAHLIL QILISH

Madaminova Shahloxon Sharifjon qizi

Andijon davlat texnika instituti E-mail: shahlomadaminova84@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada elektr tokidan shikastlangan va baxtsiz hodisaga uchragan jabrlanuvchilarga birinchi yordam ko‘rsatish, elektr toki urishining sabablari, jabrlanuvchini elektr tokining manbasidan ajratishda ehtiyot choralari, elektr toki urganda birinchi yordam ko‘rsatish usullari va boshqa muammolar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Elektr toki, shikastlanish, birinchi yordam ko‘rsatish, reanimatsiya, klinik o‘lim, izolyatsiyasi buzilgan simlar, xavfsizlik qoidalari, jabrlanuvchini elektr tokining manbasidan ajratish.

Abstract: The article analyzes issues of providing first aid to victims of electrical injuries and accidents, causes of electric shock, precautions when disconnecting the victim from the source of electric current, methods of providing first aid in case of electric shock and other issues.

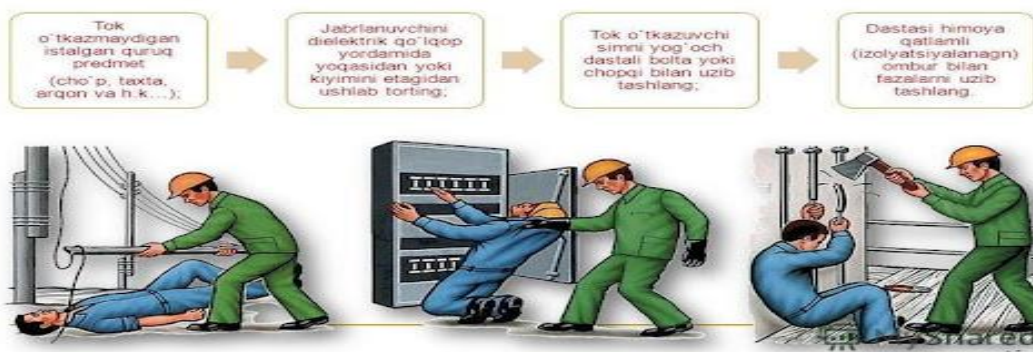
Key words: Electric current, injury, first aid, resuscitation, clinical death, insulation damage, safety rules, disconnecting the victim from the source of electric current.

Kirish: Elektr tokidan shikastlanish — bu inson tanasiga elektr toki ta'sir etishi natijasida yuzaga keladigan jarohatlar yoki salomatlikka yetadigan zararlar majmui. Bu holat turli sabablarga ko‘ra yuz berishi mumkin, jumladan, noto‘g‘ri ishlatilgan elektr uskunalari, izolyatsiyasi buzilgan simlar yoki xavfsizlik qoidalarining buzilishi.

Elektr toki urishining sabablari:

- Sifatsiz yoki nosoz uskunalardan foydalanish
- Yoqilgan elektr moslamasini demontaj qilish
- Elektr jihozida yoki rozetkada izolyatsiya qilinmagan kontaktlarga tegish
- Qurilmani xavfli zonada topib, uzilgan elektr uzatish liniyasi.
- Chaqmoq
- Xavfsizlik qoidalarini buzish, yoqilgan elektr moslamasini suvga tasodifan urish
- Zararlangan izolyatsiyali elektr simlari bilan aloqa qilish, shu jumladan. xonani nam tozalash paytida.

TOK O'TKAZUVCHI ELEMNTDAN OZOD QILISH USULLARI

Elektr shikastlanishlari turlari:

1. Jabrlanuvchi ongli bo'lib qoladigan elektr toki urishi.
2. Jabrlanuvchi ongni yo'qotadigan elektr toki urishi. va uni yo'qotishdan tashqari, nafas olish funksiyasi va yurak faoliyatini buzgan elektr toki urishi.
4. Elektroshok. Bu ongni yo'qotish, mushaklarning falaji, og'ir nafas olish va yurak disfunktsiyalari va kuyishlar bilan tavsiflanadi.
5. Jiddiy elektr shikastlanishi natijasida jabrlanuvchining klinik o'limi.

Jabrlanuvchini elektr tokining manbasidan ajratishda ehtiyot choralari:

- Dielektrik qo'lqoplardan foydalanish kerak. Agar qo'lqop bo'lmasa, cho'tkalarni quruq mato bilan o'rab oling yoki o'z kiyimingizning yenglarini tushirib cho'tkalarni himoya qiling.
- Quritilgan taxtada, rezina gilamchada yoki rezina poyabzal bilan quruq kiyimda turib jabrlanuvchiga yaqinlashish va harakatni amalga oshirish yaxshiroqdir.
- Harakatlanayotganda jabrlanuvchini kiyimning ochiq joylariga tegmasdan olib borish kerak.
- Jabrlanuvchini faqat bitta "izolyatsiya qilingan" qo'l bilan olish kerak, boshqa qo'l orqada bo'lishi kerak.
- Qo'lbola vositalardan yog'och taxta yoki dielektrik novda foydalanib, ehtiyot bo'ling, jabrlanuvchi aloqa qiladigan simni orqaga qaytaring.
- Agar jabrlanuvchi kontakti qattiq siqib qo'ysa, yuqorida tavsiflangan barcha ehtiyot choralari rioya qiling, har bir barmog'ingizni navbat bilan oching va jabrlanuvchini quvvat manbasidan ajrating.

Elektr toki urganda birinchi yordam ko'rsatish usullari:

1. Ehtiyot choralari rioya qilgan holda jabrlanuvchini elektr toki urishi joyidan tashqariga chiqaring.
2. Quvvat manbasini uzing.
3. Tez yordamni chaqiring.
4. Agar jabrlanuvchida hayot alomatlari bo'lmasa, bilvosita yurak massaji va sun'iy nafas olish bilan davom eting va yurak ko'pincha, hatto jiddiy shikastlanishdan keyin ham elektr toki urishi, jabrlanuvchi faol bo'lib qolishi va o'zini normal his qilishi mumkin. Biroq, bir muncha vaqt o'tgach, yuqorida tavsiflangan alomatlarining rivojlanishi mumkin. O'lishi mumkin. Shuning uchun, elektr toki urishining og'irligidan qat'iy nazar, va hatto sog'lig'i yaxshi bo'lsa ham, jabrlanuvchiga malakali mutaxassis kerak.

Elektr inshootining bir qismini o'chiring. Biroq, o'chirish vositalari har doim ham mavjud emas. Uchqunlar va yoy qutqaruvchiga ham, jabrlanganga ham zarar etkazmasligi uchun ularga metall buyumni ulotqirib, shinalarda qisqa tutashuv hosil qilishingiz mumkin. Boshqa hollarda, shaxsiy himoya vositalari yordamida: dielektrik qo'lqoplar, galoslar, etiklar, ishlaydigan tayoqchalar - jabrlanuvchini o'zi ushlab turgan o'tkazgichlardan uzib qo'yish tavsiya etiladi.

Agar jabrlanuvchi hushidan ketgan bo'lsa, lekin u puls va nafas olayotgan bo'lsa uni oshqozoniga qo'yib, og'zini ro'molcha yoki ro'molcha bilan tozalab, boshiga sovuq narsa surtish

kerak. Pulsning mavjudligi karotis arteriyada tekshiriladi. U yo‘q bo‘lganda, nafas olishning mavjudligini tekshirishda qimmatli vaqtni behuda sarflash mumkin emas - klinik o‘lim yuz berdi va vaqt bir necha daqiqaga o‘tadi. Reanimatsiyani darhol boshlash talab qilinadi.

Reanimatsiya boshlanishidan oldin jarohat olgan ishchini orqasiga burang. Ko‘krak kiyimdan bo‘shatilgan, uning belbog‘idagi belbog‘ ochilgan. Boshni orqaga tashlaydilar, buning uchun bo‘yin tagiga rulonli kiyim yoki yumshoq qo‘lbola vositalar qo‘yiladi. Jag‘ni oldinga surish kerak. Bu barcha choralar tilning halqumni to‘smasligi va o‘pkaga havo kirib borishiga xalaqit bermasligi uchun zarurdir. Aks holda, sun‘iy nafas olish samarasiz bo‘lib qoladi. Reanimatsiya yurakka qarama-qarshi sternum sohasidagi musht bilan boshlanadi. Ba‘zan bu harakat sizni darhol boshlashga imkon beradi. Puls kuzatiladi, agar u paydo bo‘lmasa, reanimatsiya davom ettiriladi. Bilvosita yurak massaji amalga oshiriladi: ko‘krak qafasi daqiqada 50 - 80 marta chastotada bosiladi. Bosish kuchi shunday bo‘lishi kerakki, sternum ichkariga 3-4 sm pastga osilib turadi, siz haddan tashqari bosa olmaysiz - qovurg‘alar singan bo‘lmasligi kerak, aks holda reanimatsiyaning butun nuqtasi yo‘qoladi. Jabrlanuvchi ichki jarohatlar oladi va uning o‘limi muqarrar bo‘ladi. Agar reanimatsiya faqat bitta qutqaruvchining ishtirokida sodir bo‘lsa, u holda yurak massajini sun‘iy nafas olish bilan almashtirish kerak. Ko‘krak qafasidagi bosimlar hisoblab chiqiladi, 15 marta bosilgandan so‘ng, o‘pkada ikkita majburiy havo nafas olinadi. Buning uchun qutqaruvchi jabrlanuvchining burnini chap qo‘li bilan ushlaydi, o‘ng qo‘li bilan boshini orqaga tashlaydi, havo yutadi. Keyin, birinchi yordam vositasining tarkibiga kirgan, ilgari jabrlanuvchining og‘ziga qo‘yilgan peçete, doka yoki og‘iz maskasi orqali havoni o‘pkaga nafas qiladi. Jabrlanuvchining sternumini kuzatib borish kerak: u ko‘tarilishi kerak. Bu shuni ko‘rsatadiki, havo oshqozonga emas, o‘pkaga kirgan. Shundan so‘ng, qutqaruvchi jabrlanuvchini bilvosita massaj qilishni davom ettiradi va sternum ustidagi 15 ta pressni ikki marta havo bilan almashtirib turadi. Reanimatsiya tadbirlari kompleksi shifokorlar kelguniga qadar davom etadi. Faqatgina tibbiyot xodimlari o‘lim sodir bo‘lganligi va keyingi reanimatsiya befoйда degan xulosani berishlari mumkin. Agar nafas olish va puls paydo bo‘lsa, jabrlanuvchini oshqozonga aylantiradi, agar u behush bo‘lsa, boshiga sovuq tushadi. Ong qaytib kelganda, uni yolg‘iz qoldiring, ammo tibbiy yordam kelguniga qadar jabrlanuvchining o‘rnidan turishiga yo‘l qo‘ymang. Klinik o‘lim har qanday vaqtda yana sodir bo‘lishi mumkin, shuning uchun elektr tokining qurbonini shifokorlar nazorati ostida kasalxonaga yuborish kerak.

Xulosa qilib aytganda elektr toki urganda birinchi yordam darhol ko‘rsatilishi kerak, chunki harakatlarning to‘g‘riligi va tezligi inson hayoti va sog‘lig‘ini saqlash vositasidir. Elektr qurilmalarida ishlaydiganlarning barchasi, mavqei va kasbidan qat‘iy nazar, tibbiy xodimning rahbarligi ostida jabrlanganlarni qutqarish usullari bo‘yicha o‘qitiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Avariya-qutqaruv ishlari. S.Gazinazarova O.R.yuldashev.
2. Aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish. Toshkent fuqaro muhofazasi instituti (T.Turagalov D.Raximjonova)
3. Abdullabekov Q. Ilyasova Z. Favqulodda vaziyatlar tarixidan: 6 Zilzila. - T.: FMI kichik bosmaxonasi, 2016. – 164 b.
4. Elektr xavfsizligi asoslari